

9. Smadich I.P. (2018), “Formuvannya Struktury rekreatsionoho seredovyscha v isnuyuchiy systeme rozselennya Prykarpattya” [“Forming of structure of recreational environment is in the existent system of settlement of Prykarpattya”]. *Problemy rozvytku miskoho seredovyscha* [Problems of development of municipal environment]. Vol. 1. P. 129–135 [Ukraine].

10. Smal I.V. and Smal V.V. (2003), “Rekreasiya, turyzm, dozvillya: tlumachennya y spivvidnoshennya ponnyat” [“Recreation, tourism, leisure: interpretation and correlation of concepts”]. *Ukrayinskyy heohrafichnyy zhurnal* [Ukrainian geographical magazine]. Vol. 4. P. 58–64 [Ukraine].

11. ORS (2015), *Stratehiya ekonomichnoho ta sotsialnoho rozvytku Odeskoyi oblasti do 2020 roku* [Strategy of economic and social development of the Odessa Region to 2020], the order of the Odesa Regional Soviet dated December 21, 2015 No 32-VII. URL: <http://oblrada.odessa.gov.ua/odeska-oblast/strategichni-ta-programni-dokumenty-oblasti/strategiya-ekonomichnogo-ta-sotsialnogo-rozvytku-odeskoyi-oblasti-do-2020-roku> (related 18.06.2019) [Ukraine].

12. Tkachenko T.I. (2009), *Stalyy rozvytok turyzmu: teoriya, metodolohiya, realiyi biznesu* [Steady development of tourism: theory, methodology, business realities], Monograph. Kyiv : Press KNTEU. 463 p. [Ukraine].

13. Shulyk V.V. (2007), “Pro rekreatsijne rayonuvannya terrytoryy Ukrainy” [“About the recreational districting of territory of Ukraine”]. *Komunalne hospodarstvo horodov* [Communal economy of cities]. Vol. 76. P. 431–442 [Ukraine].

УДК 351:321.01:378.1

DOI <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2019-3-167-177>

М. О. Шкурат, аспірантка кафедри публічного управління та митного адміністрування
Університету митної справи та фінансів

ІНФОРМАЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ У СВІТЛІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті, спираючись на вимоги Болонського процесу, розкрито основні напрями інноваційного вдосконалення освітнього процесу та управління ним як на рівні закладу вищої освіти, так і на рівні держави. Визначено, що інновації мають охопити навчально-методичний, освітньо-технологічний і організаційно-управлінський напрями діяльності закладів вищої освіти. Саме ці напрями створюють сприятливе інформаційно-інноваційне середовище у сфері вищої освіти та в комплексі здатні забезпечити високу якість вищої освіти.

Зазначено, що генеза вищої освіти в сучасному світі формується як єдиний безперервний процес, пов'язаний з об'єктивною потребою суспільства до постійного оновлення знань як складника інноваційного розвитку. Нині формуються нові вимоги до формування концепцій розвитку знань шляхом забезпечення контролю якості вищої освіти на всіх етапах їх набуття та оновлення. Приєднання України до Болонської декларації вимагає від закладів вищої освіти України якісних конкурентоспроможних освітніх послуг.

Узагальнено, що досягнення амбітної мети – забезпечення високої якості вітчизняної вищої освіти – невідривно пов'язане зі створенням у сфері вищої освіти сучасного інформаційно-інноваційного

© **М. О. Шкурат, 2019**

середовища. Це вимагає вивчення світового досвіду, дотримання міжнародних стандартів освіти та впровадження інновацій за всіма напрямками освітньої діяльності. Особливої уваги вимагають інновації, що пов'язані з формуванням сприятливого інформаційно-інноваційного середовища у сфері вищої освіти й базуються на основних принципах Болонського процесу. У цьому контексті доцільним є проаналізувати особливості формування та функціонування комплексного механізму в системі державного управління закладами вищої освіти відповідно до принципів Болонської конвенції та реалізації державної освітньої політики в умовах інноваційного розвитку держави, що стане предметом і напрямками подальших розвідок за цією тематикою.

Ключові слова: державне управління у сфері освіти, якість вищої освіти, Болонський процес, інформаційно-інноваційне забезпечення вищої освіти, принципи Болонської декларації.

M. O. Shkurat. Informatively-innovative mechanism of state administration of higher education quality is in Ukraine in the light of eurointegration

In the article, leaning on the requirements of Bologna of process, basic directions of innovative improvement of educational process and management are exposed by him both at the level of establishment of higher education and at the level of the state. Certainly, those innovations must overcome educational and methodical, educationally-technological and organizationally-administrative directions of activity of establishments of higher education. Exactly these directions create a favourable informatively-innovative environment in the field of higher education and in a complex able to provide high quality of higher education.

It is stated that the genesis of higher education in the modern world is emerging as the only continuous process connected with the objective need of society to constantly update knowledge as a component of innovative development. New requirements are being formulated to shape knowledge development concepts by ensuring the quality control of higher education at all stages of their acquisition and updating. Ukraine's accession to the Bologna Declaration requires high quality competitive educational services from higher education institutions in Ukraine.

The purpose of the article is to highlight the peculiarities of the formation and operation of the information-innovation mechanism of public administration of the quality of higher education in Ukraine in the conditions of activation of the European integration process.

Generally speaking, achieving an ambitious goal is to ensure high quality of national higher education, which is inseparably linked to the creation of a modern information and innovation environment in higher education. It requires learning from the world of experience, adherence to international standards of education and the introduction of innovation across all areas of education. Particular attention should be paid to innovations related to the creation of a favorable information and innovation environment in higher education and based on the basic principles of the Bologna Process. In this context, it is advisable to analyze the peculiarities of the formation and functioning of a comprehensive mechanism in the system of public administration of higher education institutions in accordance with the principles of the Bologna Convention and the implementation of state educational policy in the conditions of innovative development of the state, which will be the subject and directions of further exploration on this topic.

Key words: state administration in the field of education, quality of higher education, Bologna process, informatively-innovative providing of higher education, principles of Bologna of declaration.

Постановка проблеми. Генеза вищої освіти в сучасному світі формується як єдиний безперервний процес, пов'язаний з об'єктивною потребою забезпечення суспільства до постійного оновлення знань як складника інноваційного розвитку. Під впливом цих потреб формуються нові вимоги до формування концепцій розвитку знань шляхом забезпечення контролю якості вищої освіти на всіх етапах їх набуття та оновлення. Приєднання України до Болонської декларації, де визначено, що країнам слід зосередитися на вирішенні завдання збільшення міжнародної конкурентоспроможності європейської системи вищої освіти [1], вимагає від закладів вищої освіти (далі – ЗВО) України якісних конкурентоспроможних освітніх послуг. Тому сьогодні потрібно надати нового інституційного імпульсу розвитку освіти і науки як потужних важелів суспільного прогресу.

Удосконалення й підвищення ефективності управління якістю вищої освіти потребує впровадження елементів відповідальності та прозорості державної політики у сфері освіти

та науки. Нагальною проблемою, що потребує подальшого дослідження, є формування нових механізмів реалізації державної політики у сфері вищої освіти, які мають стати реальною передумовою для вирішення базових завдань країни в умовах посилення інформаційно-інноваційного розвитку сучасної вищої освіти, які б відповідали стандартам європейського освітнього простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні тенденції інноваційного розвитку вищої освіти в контексті входження до європейського простору вищої освіти є предметом досліджень багатьох науковців, зокрема Т. Батюти [2], С. Домбровської [3], В. Журавського й М. Згуровського [4; 5], В. Кременя [6], С. Ніколасенка [7] та інших. Дослідження вчених містять як системні, так і локальні підходи щодо вирішення проблем розвитку освіти та її якості. Майже всі їхні праці об'єднують висновок про низьку ефективність діяльності органів державного управління закладами вищої освіти (далі – ЗВО), про необхідність надання вищій школі справжньої автономії, поєднаної з високим рівнем відповідальності та диверсифікації, як це є у європейських країнах. Водночас вони не створюють цілісної наукової теорії щодо вдосконалення державного управління ЗВО у світлі розвитку інформаційно-інноваційних підходів у світі та Україні.

Проблеми забезпечення державою якості вищої освіти у різні періоди розвитку вищої школи досліджували як науковці, так і практики. Нині актуальними є питання застосування нових інформаційних технологій у процесі навчання та управління закладами вищої освіти, які висвітлено у працях В. Бесчастного [8] А. Кузьмінського [9], І. Хомишина [10], а також проблеми вдосконалення системи державного управління освітою, які висвітлено у працях Л. Івашової та В. Шевченко [11], С. Крисюка [12]. Проте сьогодні залишаються відкритими питання контролю якості вищої освіти в умовах застосування інноваційно-інформаційних технологій в освітньому процесі. Усе це спонукало до більш ретельного дослідження цієї проблеми та написання статті.

Мета статті – висвітлити особливості формування та дії інформаційно-інноваційного механізму державного управління якістю вищої освіти в Україні в умовах активізації євроінтеграційного процесу.

Виклад основного матеріалу. Сучасна тенденція у сфері вищої освіти – створення єдиного освітнього простору в Європі – це реальність, без якої неможливо формувати і втілювати в життя стратегію розвитку освіти України. При цьому одними з головних завдань реалізації цієї стратегії є широке впровадження в освітній процес новітніх інформаційних технологій і підвищення якості вищої освіти з метою максимального наближення знань, вмінь і навичок випускників до реальних потреб реального сектору економіки та суспільства.

Зважаючи на те, що якісна вища освіта сприяє задоволенню прагнення до знань і їх поширення, є культурним, науковим і творчим потенціалом нації та відіграє важливу роль у зміцненні миру, взаєморозуміння й терпимості між народами, Радою Європи та ЮНЕСКО було підписано Угоду про створення єдиної системи вищої освіти в Єврозоні та затверджено низку визначальних документів, серед яких найбільш вагомими є такі:

- Європейська Угода про єдиний диплом;
- Європейська Угода про єдиний період університетського навчання;
- Європейська Угода про академічне визнання університетських кваліфікацій.

Забезпечення конкурентоздатності закладів вищої освіти також є ключовим завданням у Болонському процесі саме тому, що глобальні виклики Європи мають економічний характер. Цим пояснюється така увага Болонського процесу до мобільності студентів, викладачів, науковців, управлінців. Зокрема, саме мобільність є одним з основних елементів Болонського процесу, який створює можливості для підвищення якості вищої освіти і наукових досліджень

і наповнення європейського виміру змістом [13, с. 2]. Про це свідчить той факт, що в першу десятку країн світу з найвищим загальним індексом конкурентоспроможності, так само як і в десятку найкращих у світі за індексом конкурентоспроможності вищої освіти, входить 7 країн-учасниць Болонського процесу. Це, у свою чергу, засвідчує, що якість освітньої системи пов'язана із загальною конкурентоспроможністю країн [14].

До речі, українська вища школа нині втратила зв'язок із потенційними роботодавцями та в основній своїй масі не має замовлення на підготовку фахівців для реального сектору національної економіки та від іноземних держав. Однією з умов входження нашої держави до числа країн із високою економічною конкурентоспроможністю є розуміння і здійснення органами державного управління необхідності переходу від екстенсивного використання людських ресурсів із низьким рівнем базової професійної підготовки до їх інтенсивного використання (висококваліфікованих, компетентних та адаптованих до інноваційної економіки соціальної спрямованості) шляхом тісної міжурядової та міжвишівської співпраці, адже стан і розвиток освіти не можуть здійснюватися самі по собі.

Важливим складником проєвропейської системи вищої освіти є підвищення якості освіти на основі впровадження сучасних освітніх технологій, головними елементами яких, за визначенням Т. Батюти [2], є такі: «... технологізація всіх видів наукових досліджень; перерозподіл державного фінансування зі сфери фундаментальних досліджень у сферу технологічних, у розвиток соціальної та інформаційної інфраструктури науки; впровадження сучасних комп'ютерних і мережевих технологій; безперервна модернізація та інтеграція науково-дослідних і освітніх систем, підвищення національного престижу освіти, технологій і науки, їхня орієнтація на вирішення проблем стійкого розвитку й усунення загроз дестабілізації у глобальному і локальному масштабах; зростання і широке застосування нових інформаційно-освітніх технологій». До запропонованого автором переліку ми вважаємо за доцільне додати інноваційне вдосконалення навчально-методичного та управлінського процесів, що в комплексі з технологічними інноваціями дасть підняти якість освіти на новий рівень.

Тому держава має взяти на себе відповідальність за розвиток свого інтелектуального потенціалу та перетворення його в інтелектуальний капітал нації. Саме держава має стати основним замовником освітніх послуг, виділяти з бюджету необхідне фінансування для забезпечення навчального процесу та наукових досліджень задля збереження та розвитку інтелектуального капіталу й має право вимагати відповідного рівня його якості від закладів освіти. Але реформування в будь-якій сфері, а в освіті особливо, слід здійснювати так, щоб наслідки змін сприяли розвитку України загалом, а національна освіта не втратила б своїх здобутків.

У зв'язку з цим особливо увагу слід звернути на необхідність удосконалення механізмів реалізації державної політики щодо входження у єдиний освітній простір, спрямованої не на уніфікацію системи вищої освіти, а на реальну можливість її достойної гармонізації та інтеграції у світовий простір. Це може стати дійсністю лише за умови створення дієвого інформаційно-інноваційного механізму державного управління якістю вищої освіти, який би забезпечив помірковану централізацію та автономію об'єктів управління, взаємоузгодженість і скоординованість їхніх дій як за вертикалями, так і за горизонталями управління освітою. Саме інформаційно-інноваційний механізм здатен об'єднати зусилля та управлінські впливи всіх впливових і зацікавлених сил: представників ЗВО з надання освітніх послуг, потенційних користувачів цих послуг (студентів і роботодавців), державних інституцій, яким підпорядковані ЗВО, та громадянського суспільства.

Тому нині, як справедливо зазначають науковці [8–11], є необхідність створення нових інформаційно-інноваційних інструментів такого механізму: стандартизація освітніх послуг та оцінювання їхньої якості, моніторинг і контроль якості у сфері діяльності ЗВО та задоволення

потреб ринку праці з підготовки висококваліфікованих працівників для національної економіки. Отже, нова модель державного управління ЗВО зумовлює уточнення, зміни повноважень і діяльності органів державного управління щодо реалізації інформаційно-інноваційних механізмів із реалізації освітньої політики в умовах швидкого розвитку ІТ-технологій та цифровізації суспільства.

Одним зі шляхів до швидкого впровадження таких змін є більш глибоке залучення України до Болонського процесу, що вимагає від вищих навчальних закладів конкурентоспроможних освітньо-наукових продуктів. Сьогодні важливо надати нового імпульсу розвитку освіти і науки в Україні як потужних важелів економічного та й загалом суспільного прогресу. Нині необхідні кардинальні кроки щодо внутрішньої модернізації та структурної перебудови як самої системи вищої освіти, так і механізмів державного управління ЗВО.

Аналізуючи чинну систему вищої освіти в Україні та спираючись на напрацювання інших науковців [3–7], зазначимо, що вона має значну кількість проблем, основними з яких є такі:

- надлишкова кількість різноманітних напрямів і спеціальностей, що впр'ятеро перевищує відповідні показники найкращих світових систем вищої освіти;
- загрозна тенденція до погіршення (старіння) матеріально-технічної бази ЗВО, що призводить до зниження якості вищої освіти, яка наростає з часом;
- відсутність зв'язків між освітніми закладами й працедавцями (між сферою освіти і ринком праці);
- фінансування науки в закладах освіти, які є основою університетської підготовки, за залишковим принципом і нехтування передовими науковими дослідженнями в цих закладах;
- ускладнений, забюрократизований і занадто формалізований, порівняно із загальноєвропейською практикою, процес системи здобуття наукових ступенів, що ускладнює мобільність викладачів і науковців;
- недосконалість системи підвищення кваліфікації та перепідготовки за загальноєвропейським принципом «освіта впродовж усього життя»;
- відсутність автономної ролі університетів України як методологічних та інноваційних центрів і піонерів суспільних перетворень у країні (рівень автономії ЗВО України значно нижчий від середньоевропейського).

Для вирішення вищезазначених завдань трансформація вищих навчальних закладів передбачає зміни не тільки освітніх, але й управлінських процесів. Сьогодні вся система вищої освіти та державне управління у сфері освітніх послуг зазнають певних прогресивних змін, які пов'язані з вирішенням проблемних завдань і були сформульовані у Національній доктрині, а потім – у Національній стратегії розвитку освіти України [15], основні з яких, на нашу думку, такі:

- підвищення якості та ефективності освіти шляхом консолідації зусиль суспільства (держава – громадськість – навчальний заклад) на основі ефективного використання інформаційно-інноваційних технологій;
- упровадження інноваційних навчально-методичних, освітньо-технологічних та організаційно-управлінських елементів у освітній процес задля формування сприятливого інформаційно-інноваційного середовища у сфері вищої освіти;
- формування ефективної системи державного управління вищою освітою в Україні на основі принципів Болонської декларації: автономії, відповідальності та диверсифікації.

Безумовно, що з часів прийняття Болонської декларації закладами вищої освіти вже багато чого напрацьовано й виконано, але й досі не можна констатувати факту створення належних умов для входження України до єдиного європейського освітнього простору. Причиною цьому є як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники. Проаналізуємо більш детально, що заважає

реалізації державної освітньої політики в досягненні поставлених цілей і що саме має зробити держава для прискорення цих процесів.

Загалом, поняття «європейський освітній простір» варто розглядати не лише як середовище чи територію, в межах якої діють єдині, узгоджені правила інноваційної діяльності, а як цілісну систему, результатом функціонування якої є продукування новітніх ідей та розроблення оригінальних освітніх технологій, що формують певну інформаційно-інноваційну інфраструктуру, на якій розвивається освітнє середовище. За таких умов інформаційно-інноваційну інфраструктуру можна розглядати як сукупність закладів вищої освіти, їхніх науково-методичних та інформаційно-інноваційних центрів тощо, оскільки саме вони провадять інноваційну діяльність і забезпечують її здійснення.

Нагадаємо, що одним із основних принципів Болонського процесу є автономія вищих навчальних закладів, тобто університети повинні мати право самостійно: формувати свою стратегію; обирати пріоритети в навчанні й провадженні наукових досліджень; розпоряджатися ресурсами; профілювати навчальні програми; встановлювати критерії для прийому професорів і студентів тощо. При цьому європейські заклади вищої освіти готові до конкуренції як у межах своїх країн, так і поза їхніми межами, але для цього вони мають необхідні інституційні права і достатнє фінансування, відсутність яких в Україні гальмує можливості вітчизняних закладів для співпраці й змагання з європейськими.

Зауважимо, що реалізація планів зі створення зони європейської вищої освіти в Україні так і залишиться невиконаною або ж призведе до нерівноправності конкуренції з європейськими закладами вищої освіти, якщо державою й надалі буде здійснюватися жорстке регулювання та адміністративний і фінансовий контроль діяльності вітчизняних закладів вищої освіти. Нині в умовах інституційних змін досить важливим є впровадження широкої інституційної автономії освітніх закладів на всіх рівнях – від початкової до вищої освіти. Щодо ЗВО, то тут варто досягти необхідного й достатнього рівня децентралізації процесу прийняття рішень, що передбачає таке: розширення прав ЗВО щодо розподілу фінансових ресурсів; прозорість і доступність для громадського і державного контролю академічної та фінансової діяльності ЗВО, включно з опрацюванням єдиних форм звітності та щорічної публікації академічних і фінансових звітів; публікацію фінансових звітів Міністерства освіти і науки України.

Отже, перед системою державного управління у сфері вищої освіти стає необхідним перегляд не лише інституційного, але й інформаційно-інноваційного складника комплексного механізму державного управління закладами вищої освіти, що здатний забезпечити прозорість діяльності й конкурентоздатність цих закладів.

Другий важливий принцип у реалізації Болонського процесу передбачає відповідальність закладів освіти перед суспільством, згідно з яким зона європейської вищої освіти має будуватися на широкому й відкритому доступі й до-, і після- ступеневого навчання, а також на освіті для розвитку особистості й навчання протягом усього життя. Це вимагає розвитку нових підходів до застосування інформаційно-інноваційних форм навчання, впровадження дистанційної й безперервної освіти та управлінських інновацій, що потребує значних фінансових вкладень на переоснащення матеріально-технічної бази (комп'ютерів, аудіо-, відеотехніки, систем і засобів телекомунікацій та іншого) закладів освіти. Тобто мова йде про вдосконалення інформаційно-інноваційного забезпечення та пошук нових підходів до формування комплексного механізму державного управління у сфері освіти на основі сучасних ІТ-технологій.

Третій принцип Болонської декларації – організація диверсифікації вищої освіти, оскільки вона завжди була різноманітною в частині мов, національних систем, типів інститутів, орієнтації профілів підготовки та навчальних планів. Подальший розвиток і впровадження європейських норм і стандартів в освіті, науці та техніці спонукають до перегляду

чинного нормативно-правового забезпечення комплексного механізму державного управління ВНЗ.

Але що саме вважати інноваціями в освітній сфері та в якому напрямі вони мають розвиватися, щоб забезпечити нагальні потреби галузі? Щоб знайти відповідь на це запитання, насамперед, необхідно з'ясувати зміст і сутність інноваційного розвитку закладів вищої освіти в сучасних умовах. Базовим елементом інноваційного розвитку є поняття самої інновації, тому в процесі дослідження слід зупинитися на визначеннях поняття «інновація» вітчизняними та зарубіжними дослідниками-науковцями.

До речі, за своєю сутністю інновація (англ. innovation – нововведення) буквально означає «інвестиції в новацію». Закон України «Про інноваційну діяльність» трактує інновації як «новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукцію або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [16]. Тобто це кінцевий результат інноваційної діяльності, що отримав реалізацію у вигляді нового або вдосконаленого продукту, що реалізується на ринку; нового або вдосконаленого технологічного процесу, що використовується в практичній діяльності.

Водночас інновації включають як наукову, так і технологічно-організаційну та фінансову діяльність, які можна характеризувати як інноваційну діяльність, що приводить до розроблення та введення нового продукту (або процесу). Тож, на нашу думку, інноваційна діяльність в освітній сфері – це вдосконалення всіх процесів, пов'язаних із забезпеченням освітньої діяльності, який досягається шляхом фінансово-технологічної та інституційної підтримки розроблення і впровадження нових знань для зростання обсягів освітніх послуг, підвищення їхньої якості, зміцнення національної конкурентоспроможності та прискорення соціального прогресу та інноваційного розвитку.

У державному управлінні закладами вищої освіти здебільшого можуть застосовуватися процесні інновації, які передбачають впровадження нових технологій щодо прийняття ефективних управлінських рішень. Проте, розглядаючи сферу вищої освіти та напрямі її розвитку в інформаційному контексті, ми вважаємо доцільним виокремити такі поняття, як інновації в освітній сфері, інформаційно-інноваційний механізм, інформаційно-інноваційне забезпечення та інформаційно-інноваційне середовище.

Зауважимо, що ядром інновацій є нова ідея, її джерелом – дослідницька діяльність ученого, пошукова практика викладача, управлінця, а носієм інновації є творча особистість, експериментатор-дослідник [12, с. 166]. Основною метою впровадження інновацій в освітній сфері є підвищення якості освіти, яка забезпечується на основі оновлення методології навчання й освітніх технологій, а також застосування нових інституційних підходів до організації та управління у сфері вищої освіти. У цьому контексті, на нашу думку, інновації в закладах вищої освіти за основними компонентами впливу можна розглядати за такими напрямками їх впровадження, як навчально-методичні, технологічні та управлінські, які формують інформаційно-інноваційне середовище вищої освіти. У свою чергу, саме під час створення сприятливого інформаційно-інноваційного середовища можливо досягти позитивного ефекту реформування вищої освіти за основними принципами Болонської декларації: автономії, відповідальності та диверсифікації закладів вищої освіти (рис. 1).

Навчально-методичні інновації забезпечують сутнісне наповнення освіти, що, враховуючи науково-технічні досягнення, перетворює процес навчання на засвоєння нових знань і вмінь під час вивчення навчальних дисциплін і дає змогу виробити певні навички з їх реалізації у практичній діяльності. Застосування таких інновацій у сфері вищої освіти може суттєво змінити структуру та результати навчально-наукового процесу в ЗВО та перебуває переважно

Рис. 1. Модель реформування вищої освіти на основі інновацій та формування інформаційно-інноваційного середовища у сфері вищої освіти

у межах закладів вищої освіти. Окремими ланками з удосконалення навчально-методичного забезпечення якості освіти є розроблення нових форм і методів бізнес-освіти, ступеневої освіти та освіти протягом усього життя, зокрема й для слухачів «Університетів третього віку».

Освітньо-технологічні інновації мають формуватися на основі державних стандартів освіти з урахуванням можливостей сучасних ІТ-технологій та цифровізації суспільства. Окремими ланками вдосконалення освітньо-технологічного напрямку є такі: створення електронних підручників, конспектів лекцій та інших навчальних матеріалів, зокрема, з використанням можливостей програмного забезпечення зі створення відеофільмів та об'єктів 3D-графіки; створення та активне застосування у навчальному процесі бібліотечних ресурсів ЗВО та інших бібліотек України та світу; створення єдиного навчально-методичного інформаційного простору для спілкування викладачів і студентів під час вивчення навчальних дисциплін; запровадження навчальних інформаційних платформ для дистанційного та заочного навчання студентів і слухачів. Такі інновації якісно змінюють процес надання освітніх послуг, особливо їхній інформаційно-інноваційний складник.

Впровадження освітніх інновацій тісно пов'язане із застосуванням управлінських інновацій, які рівною мірою стосуються структури і форм управління освітніми інноваційними процесами як на рівні ЗВО, так і на рівні державного управління освітою й ЗВО зокрема. Управлінські інновації у сфері вищої освіти варто розмежувати за двома рівнями: менеджмент ЗВО та державне управління ЗВО. При цьому розвиток управлінських інновацій у сфері державного управління ЗВО в умовах швидкого прогресу в ІТ-сфері є невідворотним процесом, що вимагає готовності як керівництва вищого ешелону влади, так і керівництва ЗВО та викладачів вищої школи до швидких прогресивних змін. Однак ці зміни мають бути спрямовані не на процес діяльності ЗВО й на надмірне регулювання та керування їхньою роботою, а виключно на результат – якість освітньої послуги та якісно підготовлений випускник.

Вважаємо, що досягти цього результату можливо лише за умови дотримання основних принципів Болонської декларації (автономності, відповідальності та диверсифікації) й не лише вдосконалення інформаційно-інноваційного механізму, але й формування комплексного механізму державного управління вищою освітою, до складу якого разом з інформаційно-інноваційним також увійдуть інституційний, фінансово-економічний та контрольний механізми.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, досягнення амбітної мети – забезпечення високої якості вітчизняної вищої освіти – невідривно пов'язане зі створенням у сфері вищої освіти сучасного інформаційно-інноваційного середовища на основі вивчення світового досвіду, дотримання міжнародних стандартів освіти та впровадження інновацій за всіма напрямками освітньої діяльності. Особливої уваги вимагають інновації, що пов'язані з формуванням сприятливого інформаційно-інноваційного середовища у сфері вищої освіти й базуються на основних принципах Болонського процесу. У цьому контексті доцільним є проаналізувати особливості формування та функціонування комплексного механізму в системі державного управління закладами вищої освіти відповідно до принципів Болонської конвенції та реалізації державної освітньої політики в умовах інноваційного розвитку держави, що стане предметом і напрямками подальших розвідок за цією тематикою.

Список використаних джерел:

1. Спільна декларація міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти». Болонья, 19 червня 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_525.
2. Батюта Т.В. Інноваційні освітні технології в контексті євроінтеграції. *Новітні освітні технології*: матер. наук.-практ. конф., м. Київ, 2015 р. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/fr/node/1213>.
3. Домбровська С.М. Інноваційні державні механізми формування якісної системи освіти в Україні. *Вища освіта України (додаток 2): тематичний випуск: Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу*. 2013. № 3. С. 10–14.
4. Згуровський М.З. Стан та завдання вищої освіти у країні в контексті Болонського процесу: підсумки міжнародного семінару «Вища освіта в Україні та Болонський процес». URL: <http://ntu-kpi.edu.ua/ukr/newspaper/21-3.html>.
5. Журавський В.С., Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. Київ: ІВЦ «Політехніка», 2003. 200 с.
6. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ: Грамота, 2005. 448 с.
7. Ніколаєнко С.М. Освіта в інноваційному поступі суспільства. Київ: Знання, 2006. 207 с.
8. Бесчастний В.М. Розвиток інформаційного суспільства як позитивний чинник впливу на якість управління вітчизняною освітою. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2009. № 4. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua>.
9. Кузьмінський А.І. Інформаційні технології у навчальному процесі та організаційно-розпорядчій діяльності вищого навчального закладу. URL: http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/6/1.pdf.
10. Хомишин І.Ю. Сучасні інформаційні технології в освіті. *ІТ право: проблеми і перспективи розвитку в Україні*: матер. наук.-практ. конф., м. Київ, 2018. URL: <http://aphd.ua/publication-157>.
11. Івашова Л.М., Шевченко В.М. Державне управління діяльністю вищих навчальних закладів на основі інформаційно-інноваційних технологій. *Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., 28–29 квітня 2017 р. Харків: Вид-во НУЦЗУ, 2017. С. 21–25.

12. Крисюк С.В. Державне управління освітою : навч. посіб. для слухачів, асп., докторантів спец. «Державне управління освітою». Київ : НАДУ, 2009. 220 с.

13. На шляху до Європейського простору вищої освіти: відповіді на виклики глобалізації: Комюніке Конференції Міністрів європейських країн, відповідальних за сферу вищої освіти, м. Лондон, 16–19 травня 2007 р. URL: http://www.mon.gov.ua/education/higher/bolpr/komunike_ukr.doc.

14. The Global Competitiveness Report 2017–2018: Доповідь Світового економічного форуму. URL: <http://www.ge.weforum.org>.

15. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року від 25 червня 2013 р. № 344/2013. URL: http://www.vnz.univ.kiev.ua/uploads/p_4_58429238.doc.

16. Про інноваційну діяльність : Закон України від 4 липня 2002 р. № 40-IV (із змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/40-15>.

References:

1. Spil'na deklaratsiya ministriv osvity Yevropy "Yevropeys'kyu prostir u sferi vyshchoyi osvity". Bolon'ya, 19 chervnya 1999 r. Joint Declaration by the Ministers of Education of Europe "A European Space in Higher Education" URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_525 [Ukraine].

2. Batyuta T.V. (2015), Innovatsiyni osvitni tekhnolohiyi v konteksti yevrointehratsiyi [Innovative educational technologies in the context of European integration]. *Novitni osvitni tekhnolohiyi: materialy naukovo-praktychnoyi konferentsiyi* [The latest educational technologies: materials of a scientific-practical conference]. Kyiv. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/fr/node/1213> [Ukraine].

3. Dombrov's'ka S.M. (2013), Innovatsiyni derzhavni mekhanizmy formuvannya yakisnoyi systemy osvity v Ukrayini. Vyscha osvita Ukrayiny (dodatok 2): tematychnyy vypusk: Yevropeys'ka intehratsiya vyshchoyi osvity Ukrayiny v konteksti Bolons'koho protsesu [Innovative state mechanisms of formation of a quality education system in Ukraine. Higher Education of Ukraine (Annex 2): Thematic Issue: European Integration of Higher Education of Ukraine in the Context of the Bologna Process]. Vol. 3. P. 10–14 [Ukraine].

4. Zhurov's'ky M.Z. (2004), Stan ta zavdannya vyshchoyi osvity u krayini v konteksti Bolons'koho protsesu: (pidsumky mizhnar. seminaru "Vyscha osvita v Ukrayini ta Bolons'kyu protses") [The status and tasks of higher education in the country in the context of the Bologna Process: (results of the international seminar "Higher Education in Ukraine and the Bologna Process")]. URL: <http://ntu-kpi.edu.ua/eng/newspaper/21-3.html> [Ukraine].

5. Zhuravs'ky V.S., Zhurov's'ky M.Z. (2003), Bolons'kyu protses: holovni pryntsyppy vkhodzhennya v Yevropeys'kyu prostir vyshchoyi osvity [The Bologna Process: Basic Principles of Entering the European Higher Education Area] "Politekhnika" [Polytechnic Research Center], Kyiv. 200 p. [Ukraine].

6. Kremen' V.H. (2005), Osvita i nauka v Ukrayini – innovatsiyni aspekty. Stratehiya. Reali-zatsiya. Rezul'taty [Education and Science in Ukraine are innovative aspects. Strategy. Realization. Results]. Kyiv : Hramota. 448 p. [Ukraine].

7. Nikolayenko S.M. (2006), Osvita v innovatsiynomu postupi suspil'stva [Education in the innovative progress of society]. Kyiv. 207 p. [Ukraine].

8. Beschastnyy V.M. (2009), Rozvytok informatsiynoho suspil'stva yak pozytyvnyy chynnyk vplyvu na yakist' upravlinnya vitchyznyanoyu osvitoyu [Development of information society as a positive factor of influence on quality of management of national education]. *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*. [Public Administration: Improvement and Development]. Vol. 4. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua> [Ukraine].

9. Kuz'mins'kyu A.I. (2003), Informatsiyini tekhnolohiyi u navchal'nomu protsesi ta orhanyatsiyno-rozporiadchii diyal'nosti vyshchoho navchal'noho zakladu [Information technologies in educational process and organizational and administrative activity of higher education institution]. URL: http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/6/1.pdf [Ukraine].

10. Khomyshyn I.YU. (2018), Suchasni informatsiyini tekhnolohiyi v osviti [Modern information technologies in education]. *IT pravo: problemy i perspektyvy rozvytku v Ukrayini* [IT Law: Problems and Prospects for Development in Ukraine] Kyiv. URL: <http://aphd.ua/publication-157> [Ukraine].

11. Ivashova L.M., Shevchenko V.M. (2017), Derzhavne upravlinnya diyal'nisty vyshchyykh navchal'nykh zakladiv na osnovi informatsiyno-innovatsiynykh tekhnolohiy [Public administration of higher education institutions on the basis of information-innovative technologies]. *Derzhavne upravlinnya u sferi tsyvil'noho zakhystu: nauka, osvita, praktyka: materialy Vseukrayins'koyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi, 28–29 kvitnya 2017 r.* [Public administration in the field of civil protection: science, education, practice: materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference, April 28–29 2017]. Kharkiv. P. 21–25 [Ukraine].

12. Krysyuk S.V. (2009), Derzhavne upravlinnya osvitoiu: navch. posib. [Public Administration of Education: textbook tool]. Kyiv. 220 p. [Ukraine].

13. MON (2007), Na shlyakhu do Yevropeys'koho prostoru vyshchoyi osvity: vidpovidi na vyklyky hlobalizatsiyi: Komyunike Konferentsiyi Ministriv yevropeys'kykh krayin, vidpovidal'nykh za sferu vyshchoyi osvity [Towards a European Higher Education Area: Responding to the Challenges of Globalization: Communication from the Conference of Ministers of European Countries responsible for Higher Education]. London. URL: http://www.mon.gov.ua/education/higher/bolpr/communications_en.doc [Ukraine].

14. The Global Competitiveness Report 2017–2018: Dopovid' Svitovoho ekonomichnoho forumu [The Global Competitiveness Report 2017–2018: Report of the World Economic Forum]. URL: <http://www.ger.weforum.org>. [Ukraine].

15. KМУ (2013), Natsional'na stratehiya rozvytku osvity v Ukrayini na period do 2021 roku vid 25 chervnya 2013 r. №344/2013. [National Strategy for the Development of Education in Ukraine for the Period up to 2021 of June 25, 2013 No. 344/2013]. URL: http://www.vnz.univ.kiev.ua/uploads/p_4_58429238.doc [Ukraine].

16. VRU Law of Ukraine (2002), Pro innovatsiynu diyal'nist' : Zakon Ukrayiny vid 04.07.2002 r. № 40-IV (iz zmin. ta dopov.). [On Innovation Activities: Law of Ukraine of 4 lypnia 2002 r. № 40-IV (as amended)]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/40-15> [Ukraine].